

Příklady dobré praxe řešení přístupnosti

Mgr. Radek Pavlíček, TyfloCentrum Brno, o. p. s., projekt Blind Friendly Web

Anotace: Chybami se člověk učí, říká se. Jestliže ale uděláte něco lépe než špatně, bude to vždy jen lepší než špatné. Proto bych vám rád na dobrých příkladech ukázal, jak v praxi tvořit přístupné weby, abyste si z nich mohli vzít dobrý příklad a snažit se třeba tato řešení posunout ještě dál - směrem k tomu nejlepšímu. Protože jedině tím, že vylepším to nejlepší, co momentálně je, mohu vytvořit to nejlepší.

Úvod

Přístupnost

Smyslem přístupnosti je zmírňovat či odstraňovat bariéry při získávání a zpracování informací tak, aby **uživatelé** museli při těchto činnostech překonávat co nejméně překážek a mohli se s požadovanými informacemi bez obtíží seznámit. Přístupně publikované informace jsou tedy takové, které bude uživatel schopen i přes své specifické potřeby, za pomoci prostředků, které má k dispozici a způsobem, který mu vyhovuje, efektivně používat. Přístupnost se dnes týká nejen informací publikovaných přímo na webových stránkách, ale i v dokumentech nebo prostřednictvím aplikací. Příklady takových činností mohou být vyhledání a přečtení požadované informace na webové stránce, zakoupení zboží, stažení a přečtení dokumentu či komunikace s úřadem formou dálkového přístupu. Právo na přístupný obsah a přístupnou službu je základním právem uživatele se specifickými potřebami tak, jak jej definuje Mezinárodní úmluva o právech osob se zdravotním postižením.

Aktuální situace v ČR

Dne 28. 2. 2008 byla ve Sbírce zákonů, částce 20 zveřejněna vyhláška č. 64/2008 Sb., o formě uveřejňování informací souvisejících s výkonem veřejné správy prostřednictvím webových stránek pro osoby se zdravotním postižením (Vyhláška o přístupnosti¹).

Zákon č. 81/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony zavedl povinnost orgánů veřejné správy uveřejňovat informace způsobem umožňujícím dálkový přístup (na webových stránkách), postupovat tak, aby byly informace související s výkonem veřejné správy uveřejňovány ve formě umožňující, aby se s těmito informacemi v nezbytném rozsahu mohly

---

¹ <http://www.mvcr.cz/clanek/vyhlaska-c-64-2008-sb-o-forme-uvzejnovani-informaci-souvisejicich-s-vykonem-verejne-spravy-prostrednictvim-webovych-stranek-pro-osoby-se-zdravotnim-postizenim-vyhlaska-o-pristupnosti-10.aspx>

seznámit i osoby se zdravotním postižením. K provedení tohoto ustanovení je zpracován Metodický pokyn² k vyhlášce č. 64/2008 Sb.

Vyhláška o přístupnosti a její pozitivní dopady

Díky několikaleté zákonné povinnosti mít přístupný web lze dnes konstatovat, že webové prezentace měst a obcí nekladou svým uživatelům z technického úhlu pohledu žádné vážné překážky, které by jim znemožňovaly přístup k publikovaným informacím.

Důkazem pro tato tvrzení mohou být například výsledky testování přístupnosti v soutěžích Zlatý erb³ a Parádní web⁴. Weby v těchto soutěžích, které lze jistě považovat za reprezentativní vzorek webových prezentací měst a obcí, mají vesměs základní šablony a navigaci odladěny z hlediska přístupnosti, což uživatelům mimo jiné přináší výhodu podobného ovládání na různých webech. Po technické stránce jsou tedy weby vyřešeny prakticky bez problémů.

Problematická bohužel stále zůstává **orientace ve velkém množství dat**, které jsou na webech měst a obcí prezentovány. Lidé chodí na webové stránky měst a obcí pro informace a chtějí je získat co nejrychleji. Drtivá většina webů však má v oblasti přehlednosti, použitelnosti a srozumitelnosti poskytování informací rezervy.

I nepřístupnost prezentovaných dokumentů zůstává nadále velkou bariérou. Poměrně často se při testování setkáváme se situacemi, kdy webová prezentace je přístupná, ale dokumenty na ní publikované již nikoliv, a uživatel se tak nemůže seznámit s informacemi, pro které na web přišel (podrobněji se této tematice věnujeme v příspěvku *Za hranice přístupnosti webu*).

Tři příklady dobré praxe

Strukturování obsahu pomocí nadpisů a oblastí stránek

Uživatelé běžně vnímají strukturu webové stránky prostřednictvím různých vizuálních podnětů – nadpisy jsou často napsány větším písmem oproti běžnému textu, položky seznamů jsou uvozeny odrážkami a jsou odsazeny, důležitá slova jsou zvýrazněna pomocí tučného písma, kurzívy či jiného fontu, atp.

V případě, kdy dojde ke změně způsobu prezentování informací na straně uživatele, je stále třeba zachovat a uživateli prezentovat i informace a vztahy mezi nimi. Příkladem může být použití jiného než desktopového zařízení pro práci s webem, alternativního zařízení na straně klienta

---

² <http://www.mvcr.cz/clanek/metodicky-pokyn-k-vyhlasce-c-64-2008-sb-o-forme-uverejnovani-informaci-souvisejicich-s-vykonem-verejne-spravy-prostrednictvim-webovych-stranek-pro-osoby-se-zdravotnim-postizenim-vyhlaska-o-pristupnosti.aspx>

³ www.zlatyerb.cz

⁴ www.mvcr.cz/clanek/verejna-sprava-947101.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D

(screenreaderu/odečítače obrazovky, braillovského řádku) či nahrazení kaskádových stylů definovaných autorem těmi, jež preferuje uživatel.

Základem moderního pojetí přístupnosti je **sémantický kód**, v němž výsadní postavení mají korektně vyznačené nadpisy (značky h1 až h6). **Nadpisy** slouží uživatelům jako důležité záchytné body pro přesun na jednotlivé části stránky, po kterých se mohou pomocí funkcí svého screenreaderu rychle pohybovat. Nadpisy také uvozují jednotlivé části stránky a uživatel tedy ví, že to, co je mezi jednotlivými nadpisy, patří z logiky věci k sobě. Proto je velmi důležité, aby nadpisy byly uvozeny všechny důležité části stránky. Tedy nejen hlavní obsah stránky, ale i navigační části, vyhledávání atp.

Všechny nadpisy samozřejmě nemusí být viditelné a ty, které uvozují navigační části webu, lze vhodným způsobem (absolutní pozicování mimo viditelnou oblast stránky) skrýt.

Pozitivní je, že praxe strukturovat obsah pomocí nadpisů je dnes mezi tvůrci webů velmi dobře znám a už jen málokdy je možné dnes narazit na webovou prezentaci, která není pomocí nadpisů strukturována.

Dnes běžně používanou techniku strukturování obsahu pomocí nadpisů⁵ lze dále vylepšit použitím oblastí stránek⁶ z metodiky WAI ARIA. Ty umožňují definovat u jednotlivých oblastí stránek ne jen jejich začátek, ale i konec. Jejich další výhodou je pak jistá standardizace, kdy stejné oblasti jsou na různých webech označeny stejně a uživatelé tak mají významně zjednodušenou navigaci napříč různými weby.

Nabídnutí souborů ve více formátech

Ačkoliv dnes není problém otevřít si prakticky jakýkoliv soubor na jakémkoliv zařízení, jsou situace, kdy uživatel preferuje jeden způsob zobrazení či formát souboru oproti jinému. Příkladem může být prohlížení webu z mobilu, kdy kvůli FUP, která často uživateli omezuje přenos dat na pár desítek megabytů týdně, je pro uživatele lepší, když si může přečíst tu samou informaci v HTML na stránce, která má několik kilobytů, než si stahovat například PDF ve velikosti několika megabytů.

Dalším příkladem může být publikování informace pouze ve formě PDF, neobsahujícího strukturovanou textovou vrstvu (velmi často se lze s takovým typem dokumentů setkat na úředních deskách). V takovém případě všichni uživatelé, kteří nejsou schopni vnímat informace vizuálně (například nevidomí lidé), budou mít s přístupem k takto publikované informaci potíže.

Ideální je proto **nabídnout uživatelům tu samou informaci ve více formátech**, aby si uživatel mohl k jejímu získání vybrat takový formát, který mu v danou chvíli nejlépe vyhovuje.

---

⁵ <http://poslepu.blogspot.cz/2010/01/jak-pristupne-strukturovat-web-pomoci.html>

⁶ <http://www.zdrojak.cz/clanky/pristupnost-html5-strukturovani-obsahu/>

Ovládání webu z klávesnice a zvýraznění prvku, který má právě focus

Existuje celá řada uživatelů, kteří ovládají web pouze z klávesnice. Patří mezi ně například uživatelé nevidomí, slabozrací, tělesně postižení, lidé, kteří pochopili, že když mají ruce na klávesnici, je snazší zadat příkaz z klávesnice než hledat myš.

Nezajištěním přístupnosti ovládacích prvků webu z klávesnice tedy může autor stránky způsobit velké komplikace celé řadě uživatelů. Na ovládání z klávesnice jsou zcela závislí například nevidomí uživatelé vašeho webu. Nepřístupnost některých prvků pak může způsobit nejen to, že uživatel nemá možnost potvrdit například formulář, ale také se vůbec nemusí dostat k některým informacím, protože jistá část webové prezentace pro něj může být nepřístupná, jelikož se nedostane k odkazům, které na tyto stránky vedou.

Prakticky všem uživatelům (vyjma uživatelé nevidomých) pak velmi pomůže, když pak při ovládání webu z klávesnice ví, na kterém odkazu či prvku právě mají kurzor.

Řešení obou situací je naštěstí velmi jednoduché. V případě zajištění ovládání webu z klávesnice je ideální používat standardní HTML elementy, které jsou přístupné z klávesnice už ze své podstaty. Pokud je třeba použít nějaké nestandardní řešení, tak je třeba něj ošetřit nejen ovládání pomocí myši, ale i z klávesnice. Pro zvýraznění právě aktivního prvku je pak potřeba v CSS nepoužívat *outline: 0* a u každého *:hover* přidat ještě dvě stejné definice s *:active* a *:focus*. Případně je možné dát definice *:active* a *:focus* stavu samostatně a u textových odkazů invertovat barvu pozadí a barvu textu odkazu.

Odkazy na další zdroje o přístupnosti

Zájemce o hlubší seznámení s tematikou přístupnosti odkazujeme například na články Radka Pavlíčka v magazínu [Zdroják](http://Zdrojak.cz)⁷, web našeho projektu Blind Friendly Web⁸ či blog POSLEPU⁹, kde s kolegy o novinkách v oblasti přístupnosti pravidelně píšeme.

---

⁷ www.zdrojak.cz/autori/radek-pavlicek

⁸ www.blindfriendly.cz

⁹ www.poslepu.cz